

Historien om Kajerød

Uddrag af artikel fra Frederiksborg Amts Historiske Samfund: "Landboliv – Nordsjælland gennem 2000 år." 1988 – Sammenklippet af Hanne Mikkelsen. Se hele artiklen her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/923143.pdf>)

Kajerød – Hvad er det?

Af Hanne Mikkelsen og Tormod Hessel

Indledning.

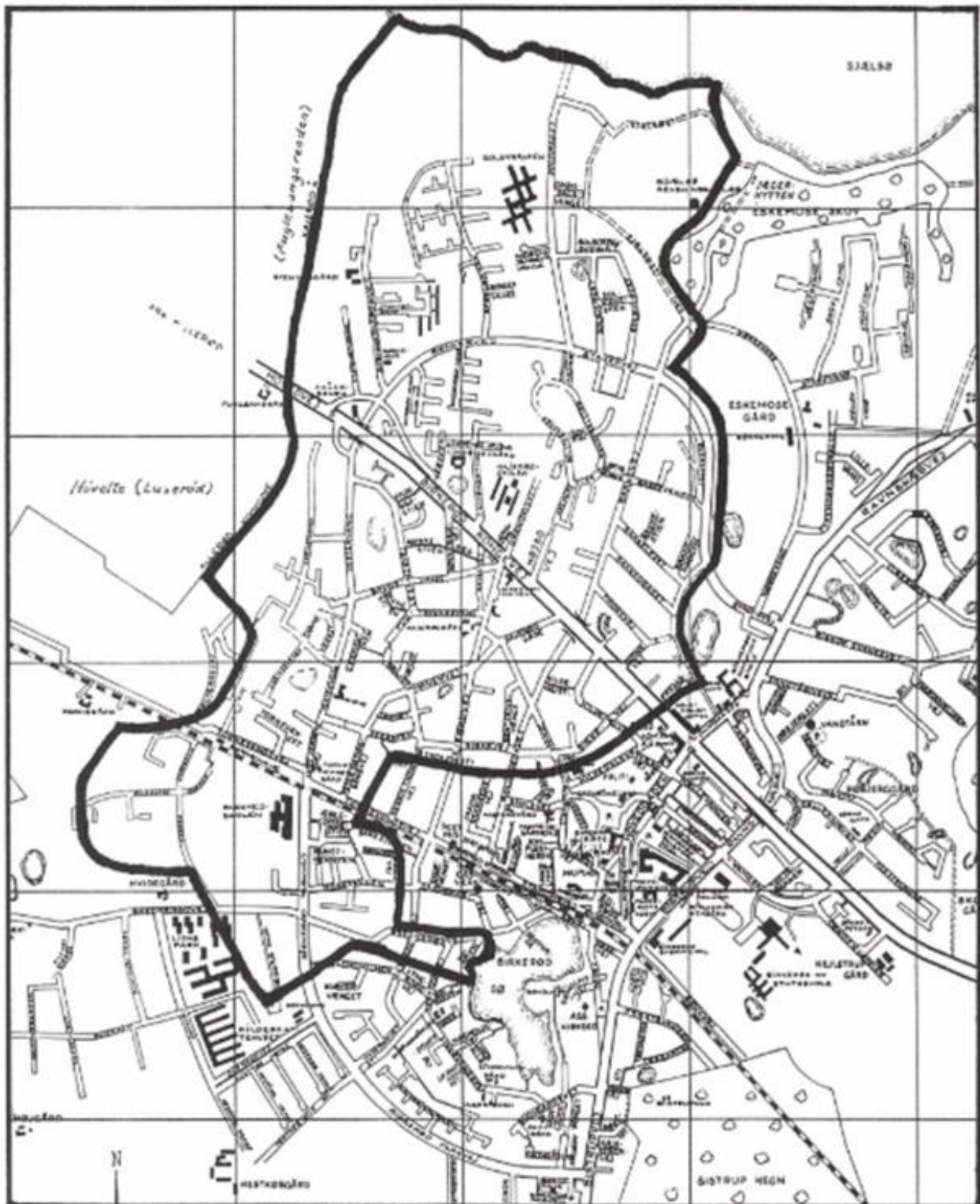
Kajerød fremtræder i dag som en del af Birkerød. Mange undrer sig over, at Birkerøds nordvestlige del hedder Kajerød. Ja, mange er vel dårlig klar over, hvad Kajerød er, eller hvor meget af kommunen navnet omfatter. Sigtet med denne artikel er dels at vide, hvad Kajerød "oprindelig" har været og dels at redegøre for hvordan, hvornår og hvorfor Kajerød er blevet det, den er i dag.

Endelig skal det fremhæves, hvad der stadig er at finde fra det gamle Kajerød.

Kajerød i 1980'erne

Som nævnt virker Kajerød som en del af Birkerød. Der er ingen umiddelbar synlig grænse mellem det, der hedder Birkerød, og det, der hedder Kajerød. Kajerød kunne for så vidt blot være en del af de parcelhuskvarterer, der efterhånden er vokset op uden om den gamle Birkerød landsby.

Men ser vi på skøder og matrikelkort, viser det sig, at Kajerød er en by med et selvstændigt matrikelnummersystem. På kortet fra 1978 er Kajerøds grænser trukket op ud fra matrikelnumrene.

Kort fra 1978 med Kajerød-ejerlav indtegnet.

Omtrent hele vestgrænsen følger Fuglesangsrenden fra Pilegårdsparken og ud til Sjælsø, som afgrænser området mod nord. Mod øst følger grænsen Langedamsdalen, hvorimod der mod syd og sydøst ikke findes nogen naturlige grænser i terrænet. Og det er også netop her, de to byer er vokset

sammen. Men på kortet kan det ses, at grænsen næsten når ned til Birkerød sø og ud til industrikvarteret omkring Bregnerødvej. Går man en tur rundt i Kajerød og ser på bebyggelsens art og alder, viser det sig, at langt den overvejende del er boligkvarterer, og at de aldersmæssigt strækker sig fra omkring 1800 til 1988.

Den ældste del findes lige syd for Kongevejen omkring krydset Kajerødvej-Trenkærvang-Kajerødgade. Her ligger nogle gamle gårde – eller dele heraf – og 5 mindre stråttækte ejendomme; og tilsammen fremtræder det som et landsbymiljø.

Desuden ligger der nord for Kongevejen to gårde og umiddelbart syd for jernbanen ligeledes et par ejendomme fra forrige århundrede. Kvarterer fra første tredjedel af 1900-tallet findes omkring Bakkevej, Odinsvej, Thorsvej og Kildehøjvej og lige nord for jernbanen omkring Tornevangsvej, Ludvig Jensens Vej og Peter Mathiasens Vej. Ligeledes findes bebyggelse fra denne periode i “snippen” ned mod Birkerød sø.

I 40'erne og 50'erne har udbygningen af Kajerød rigtig taget fart. Resten af Kajerød øst for linjen Grøndalsvej – Soldraget og den sidste udbygning syd for Kongevejen i trekanten mellem Kongevejen, Birkerødgrænsen og Vestervang er fra denne periode.

Hertil kommer så nogle mindre bebyggelser rundt om. De store parcelhusområder Pilegårdsparken, Carinaparken og Stenløkken – området og bebyggelsen omkring Birkerød Parkvej og Bregnerødvej er kommet til i løbet af de sidste 30 år. Foruden boligområderne findes der i Kajerød nogle offentlige institutioner, et par små butikcentre og lidt liberalt erhverv. En del større og mindre grønne områder og naturreservater strækker sig rundt om boligkvartererne. De største af disse områder er de fredede arealer ned til Sjælsø og langs Fuglesangsrenden.

Fuglesangsrenden.

Landsbyen Kajerød.

For mindre end en menneskealder siden tegnede den gamle landsby, Kajerød, sig klart i landskabet: 6 gårde og nogle småhuse omkring et gadekær. Og uden om lå det åbne land med landsbyens agre og enge og udflyttergårde. Men hvor gammel er så denne landsby? At her har boet mennesker allerede i stenalderen, kan vi se af en amtsbeskrivelse fra 1754, hvori det hedder: "På Kajerøds mark ungefær 150 skridt fra byen findes en grav, hvorpå der ligger en stor sten, som hviler på en hoben andre sten. Graven er 18 alen lang, 9 alen bred og 2 alen høj og vender mod øst og vest."

Men der skulle gå mange tusinde år fra stenalderfolkene strejfede rundt i skovene omkring Sjælsø til rydningerne påbegyndtes med fast bosættelse for øje.

Videnskabernes Selskabs kort fra 1768 viser, at de landsbyer, som ligger umiddelbart øst og vest for Sjælsø, er opstået som rydninger i et stort og ellers sammenhængende skovlandskab. De fleste af disse byer har endelsen -rød, hvad der netop udtrykker, at der er en rydning.

Præcis hvornår disse rydninger er påbegyndt, vides ikke. Men i følge sprogforskerne opstod "rød"-navnene i perioden fra år 1000 – 1300.

I 1300-tallet ved vi med sikkerhed, at Kajerød har eksisteret. Byen nævnes nemlig -sammen med andre byer – i en jordebog fra 1370, som var Roskilde-bispens jordbesiddelser. Det meste af Hørsholm amt – herunder Kajerød – tilhørte dengang kirken, der indtil reformationen i 1536 havde store jordbesiddelser.

Denne jordebog er den ældste kendte kilde, hvori navnet "Kajerød" forekommer. Det staves her "Katheruth". Sprogforskere mener, at første del af ordet kommer af det oldnordiske "kot". Afledninger heraf findes både i engelsk, tysk, svensk og sønderjysk og betyder bondehytte, indelukke, kvægstald og husmandshus.

Der er også mulighed for, at der i den første del af ordet ligger et mandsnavn. Men begge forklaringer tyder på, at Kajerød er startet som en lille rydning foretaget af en enkelt person/familie.

Fra reformationen kommer hele Birkerød sogn – og dermed og så Kajerød – til at høre under Hørsholm gods; og byens liv og skæbne bliver nært knyttet hertil i op mod 300 år.

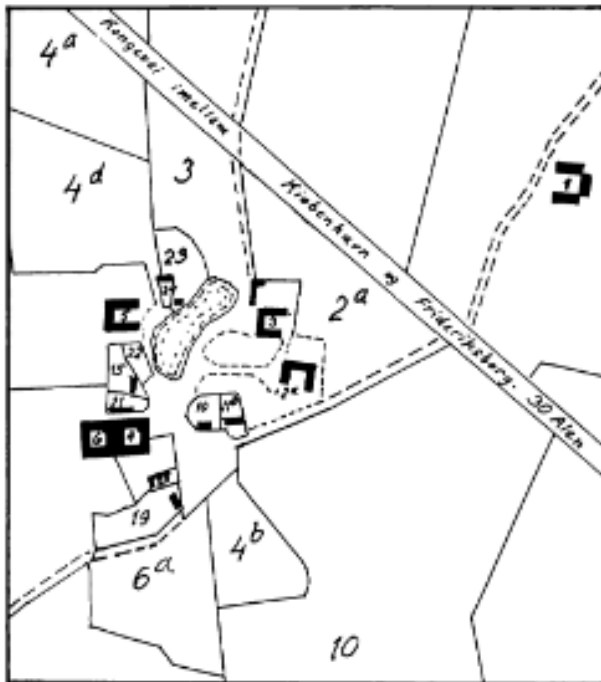
Det eneste Kajerød rent administrativt havde med Birkerød at gøre indtil 1841 var, at byen hørte under Birkerød sogn, altså var underlagt Birkerød i gejstlig henseende.

Fra 1841, da der kom kommunalt selvstyre, fik landsbyerne under Birkerød sogn fælles sogneforstanderskab (svarer til senere sogneråd og byråd). De indgik herved det fællesskab i styret, som forenede landsbyerne (Birkerød, Kajerød, Bistrup, Skovrød, Ravnsnæs, Isterød, Høsterkøb, Sandbjerg og Ubberød) under Birkerød kommune.

Det blev nævnt, at første gang vis støder på navnet Kajerød, er i en jordebog fra 1300-tallet. Men fra 1600-tallet og fremefter findes kildemateriale, som fortæller mere om Kajerød og dens indbyggere.

Og det viser sig, at denne landsby bogstavelig talt ikke har ændret sig fra 1600-tallet og til langt op i vores århundrede hvad angår strukturen gårdenes og husenes antal og placering i forhold til hinanden i selve landsbykernen. Ved en beskrivelse af denne kan vi derfor vælge et hvilket som helst kort over byen inden for denne periode.

Derimod er der sket ændringer i landskabet udenom. Og det er ikke mindst landboreformerne, der har været bestemmende for disse ændringer. Et udsnit af matrikelkortet fra 1812 viser et tydeligt billede af landsbykernen.

Kajerød landsby 1812 med matr.nr.

- gård nr. 1 Udflyttergård*
- gård nr. 2 Grøndal*
- gård nr. 3 Minchegården*
- gård nr. 4 Axelhus*
- gård nr. 5 Løbjerggård*
- gård nr. 6 Kajerødgård*
- gård nr. 11 Rendebækgård.*

Den er beliggende umiddelbart syd for Kongevejen med et par forbindelsesveje ud til denne. Centralt i byen har vi forten (central byplads i landsby) med et stort gadekær, hvorom gårde og huse samler sig. Der er 6 gårde (matr. nr. 11b har været en gård og blev det igen kort efter) og nogle småhuse ind imellem. Det ses, at matr. nr. 4 og 6 er en dobbeltgård.

Kajerød gadekær omkring 1889.

De meste af landsbyens jord har hørt til de 6 gårde. Og det er de 6 gårdmænd, der på godt og ondt har båret landsbyen igennem de 400 år eller mere, indtil udstykningen begyndte at tage fart, og landsbysamfundet gik i opløsning. At det ikke altid har været lige let, viser historien tydeligt.

Tiden før landboreformerne

Livet som fæstebonde

At Kajerød hørte under Hørsholm gods betød, at gårdene og deres jorder tilhørte godsets ejer, mens beboerne kun havde dem i fæste – altså lejede dem.

Et fæste indebar andre pligter end betaling af landgilde og skatter. Foruden at dyrke og forbedre den fæstede jord skulle bonden forrette hoveri og rejser og i det hele taget være sit høje herskab lydige. Hoveri var gratis arbejdsydelser for godsets ejer. Og det kunne udvides efter behov.

Formelt blev hoveriet afskaffet på Hørsholm gods i midten af 1700-tallet, men reelt fortsatte og forstærkedes det i mange år. Først i 1838 kom der en bestemmelse om hoveriafløsning ved fri overenskomst. Og i 1850 kom den forordning, der førte til afvikling af hoveriet.

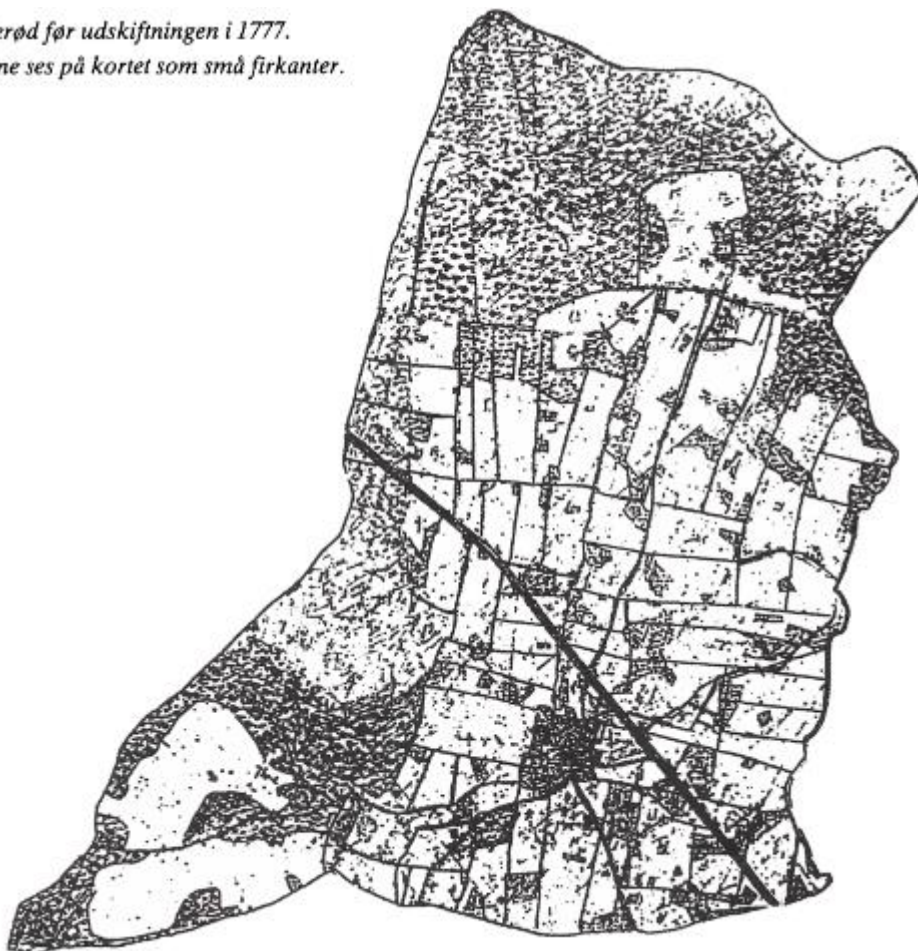
Fællesskabet

De gamle dyrkningsmetoder, som anvendtes indtil udskiftningen, var med til at gøre livet besværligt for bonden.

Som andre landsbyer havde Kajerød sin jord delt op i vange. På skift lå så en af vangene hen som græsmark – den såkaldte fælled – mens der dyrkedes rug og byg på de to andre. Al jord kom på den måde til at hvile hvert tredje år, for at den ikke skulle blive helt udpint. Denne opdeling kaldes trevangsbrug. Kajerøds tre vange hed Birkerødvang, Nørrevang og Fuglesangsvang. Birkerødvang lå syd og øst for byen og grænsede op til Birkerød. Nørrevang lå nordøst for byen og grænsede op til Langedam og Eskemosegård. Og Fuglesangsvang lå nord og vest for byen og grænsede op til Luserød og Høvelte i Bloustrød sogn. Som kortet viser, var hver af vangene delt op i mindre jordstykker. De kaldes åse, og de var igen delt op i mange små agerstrimler. Hver af de 6

Kajerødbønder havde en eller flere agerstrimler i hver ås alt efter hvor mange tdr. hartkorn, der hørte til den enkelte gård. Grøndal har sandsynligvis haft op imod 100 små strimler, han skulle dyrke.

*Kajerød før udskiftningen i 1777.
Åsene ses på kortet som små firkanter.*

De 6 bønder var nødt til at være enige om, hvornår de skulle i gang med de forskellige slags arbejder, og hvad der skulle dyrkes på de forskellige vange. Hele denne jordopdeling med tilsvarende afhængighed i livsform kaldes fællesskabet. Det var ikke altid let at blive enige. Og man støder på udtryk som “det onde fællesskab”. Fordelen ved den nævnte opdeling af jorden var, at der til hver gård kunne blive en rimelig fordeling af god og “ond” jord.

Kajerød overdrev lå ude i det sydvestlige hjørne – det der i dag er området omkring Tornevangsvej og Pilegårdsparken. Det var store græsgange i et kuperet terræn omkranset af lavere bevoksning.

Kortet 1777 viser, at der mellem Birkerødvang og Fuglesangsvang strækker sig et smalt stykke jord fra byen og mod sydvest ud til overdrevet. Det kaldes gyden og var afgrænset med risgærder fra de to nævnte vange. Ad denne fægyde, som omtrent fulgte det, vi i dag kalder Manenvej, har Kajerøds bønder drevet deres kvæg til græsning på overdrevet.

I bevoksningen herude hentede de også kvas og brænde til deres forbrug af “ildebrand” og til risgærder.

Landboreformerne og tiden derefter.

Arvefæste

Landboreformerne kom til at få stor indflydelse på landsbyerne og for den danske landmand. Hørsholm gods fik den første af reformerne allerede i 1761, idet bønderne dette år fik arvefæste, hvilket i praksis svarede til, at de blev selvejere.

Udskiftningen.

En anden fornyelse af afgørende betydning var udskiftningen som for Kajerøds vedkommende fandt sted i 1777. Udskiftningen bestod i, at hver lodsejers jord blev samlet på få større lodder, så en rationel dyrkning kunne opnås for hver enkelt landmand, og således at han præcist vidste hvilke områder, der hørte til hans gård. For at en sådan fordeling kunne blive praktisk mulig og rimelig, måtte der foretages en nøjagtig opmåling og vurdering af jorden. Resultaterne heraf blev nedskrevet i matrikelbøger og indtegnet på kort.

Det var frivilligt, om en bonde ville have udskiftet sin jord. Men var der blot en, der ønskede det, skulle en samlet plan for hele udskiftningen lægges og opmåling og vurdering finde sted. Også de bønder, som ikke ønskede deres jord udskiftet, måtte være med til at bære udgifterne for dette arbejde. Det har været meget forskelligt fra landsby til landsby, hvor stor villigheden og enigheden var.

Kajerødbønderne har været helt enige i 1777, hvor de selv sendte en ansøgning til amtmanden: "Da vi 6 fattige bønder i Kajerød er begærende vore jorder og fællesskabet måtte – ligesom andre vore naboer i amtet er skete – deles så enhver af os kunne få sine agerjorder og enge samlet på et sted ved en fri landmåler".

Den fordeling af jorden med tilhørende matrikulering, som de 6 bønder i Kajerød blev enige om dengang i 1777 med hver gårds hovedlod strålende ud fra gården i et smalt stykke helt ned til Sjælsø, kan vi genfinde på matrikelkortet af i dag. Den manglende erfaring ved den tidlige udskiftning af Kajerød medførte, at udskiftning i teknisk henseende blev meget dårlig og opmålingerne unøjagtige. De fleste af lodderne var uforholdsmæssigt lange og smalle, sådan at Kajerødbønderne fik et par km fra deres gårde og ud til den yderste del af lodderne.

Da selveje og udskiftning betød væsentlig mere rationel drift af hovedlodderne og forbedrede dyrkningsmetoder, blev gårdenes afkastingssevne endda så stor, at flere af ejerne kunne dele deres jorder med sønner eller slægtingen og bygge udflyttergårde til dem. Fra matr.nr. 6 (Kajerødgård) stammer Stenhøjgård mellem Kongevejen og Sjælsø.

Pilegården lige syd for jernbanen bygges på matr.nr. 5's (Løbjerggård) jord. Og Lindehøjgård nord for Kongevejen flyttede ud fra nr. 4 (Axelhus) som imidlertid kun beholdt en have omkring bygningerne og altså opgav sit landbrug.

Matrikelkortet 1812 viser udskiftningen i Kajerød.

Brandtaksationernes bygningsbeskrivelser af Kajerødgårde viser en betydelig forbedring af bygningerne og udvidelse af det bebyggede areal op gennem det 19. århundrede.

Befolkningsudviklingen.

Som det fremgår af det foregående, er det især gennem de 6 bønder og deres gårde, at landbo-reformerne er blevet synliggjort i Kajerød. Men byen havde også andre befolkningsgrupper. I 1787 viser folketællingslisten, at der i alt boede 17 familier. Foruden de 6 bønderfamilier var der 9 fattige daglejerfamilier, som levede af at hjælpe til på gårdene; nogle af dem har også måttet spinde og flette kurve for at opretholde livet. Disse familier har boet i huse uden meget jord til. Desuden boede der en væver, som havde et stykke jord.

Endelig var der et almisselem, som blev forsørget af det offentlige. Sammenligner vi denne opgørelse fra 1787 med tal fra 1680 og 1845, kan vi se, at Kajerød befolkningsmæssigt har udviklet sig meget langsomt: I 1680 boede der 10 familier og i 1845 18 familier.

Kajerød i 1900-tallet.

Som nævnt tidligere er Kajerød stadig i begyndelsen af 1900-tallet et lille landsbysamfund med landbruget som det erhverv, der præger området. Det gælder ikke blot landskabs- og byggestrukturen, men også livsformen.

Dog anes de nye tider med landsbysamfundets overgang til bysamfund, vi ser i dag. Ud fra fotografier og erindringer, som netop fra denne periode supplerer de officielle kort og dokumenter, får vi et godt indblik i dette tidehverv.

Kort fra 1914, der viser de første udstykninger til villagrunde.

Ved århundredeskiftet var der foruden de 13 gårdmandsfamilier ca. 40 husstande i Kajerød. De fleste boede i og omkring landsbykernen. Men også i yderområderne er der kommet lidt spredt bebyggelse. Det er karakteristisk, at der fra store jordlodder er blevet frasolgt enkelte mindre grunde til bebyggelse.

Men i 1907 kom den første store udstykning i Kajerød: Området omkring Bakkevej og Kongevejen. Det var en udstykning fra matr.nr. 1, som allerede i begyndelsen af 1800-tallet var blevet solgt til en Birkerødborger, der sammenlagde jorden med sin egen ejendom. Derfor fik denne udstykning ikke den store betydning for livet i Kajerød. Men sammenvoksningen med Birkerød var i gang.

Vejnettet

I begyndelsen af 1900-tallet var vejnettet i Kajerød ikke meget anderledes, end det havde været de sidste 100 år. De ældste af vejene, som samtidig var de eneste rigtige køreveje, var Kongevejen, Bregnerødvej og Kajerødgade, der forbandt landsbyen med Kongevejen.

Efter at jorden var blevet udskiftet og udflyttergårde var kommet til, var der opstået et nyt vejnet som forbindelse fra landsbyen til udflyttergården og til fjerntliggende jordlodder. Men disse veje var ikke meget andet end hjulspor.

En ældre dame, som i 1930'erne var husmor på en af Kajerøds gårde, fortæller: "Kajerød var dengang et landsbysamfund, og alles jorder endte med en lille bitte bid ned mod Sjælsø. Og denne lille bid fremgår så sjovt af kortet, ligesom den altid figurerede på vores selvangivelse. Der havde man så ungkreaturene; og skulle man derned, var det hen over markerne eller ad sjaskede stier. Vores lod var nogenlunde der, hvor "Solskrænten" ligger". (I dag Grundejerforeningen Kajerødgårds jordlod ved Sjælsø).

Foruden hjulsporene var der opstået trampede stier, hvor folk skød genvej. Den direkte forbindelse mellem de to landsbyer, Kajerød og Birkerød, var langt op i 1900-tallet ikke andet end en sti over markerne. Kirkestien kaldtes den, fordi det var ad denne, folk skød genvej til kirke i stedet for at vandre omvejen ad Kongevejen.

Børnene syntes, at de bevægede sig i en helt anden verden, når de gik ad Kirkestien med det høje korn på hver side. På et maleri fra slutningen af det 19. århundrede har landskabsmaleren, J. U. Bredsdorff, gengivet, hvor lille et barn kunne føle sig, når det gik ad den smalle Kirkesti tværs gennem kornmarken. Og mange har fortalt om den spænding og angst, der kunne overvælde dem i det uoverskuelige landskab.

En mand fortæller, at han som dreng var på i skole ad Kirkestien gennem den høje rugmark og der mødte sognefogeden. Den venlige mand fortalte ham, at "rugen dræer". Men drengen, der i forvejen følte sig utryk, troede det var noget farligt og løb hjem igen, så hurtigt han kunne.

J.U. Bredsdorff's maleri af kirkestien mellem Kajerød og Birkerød fra 1884.

Også turen til stationen var vanskelig for Kajerødboerne. Enten måtte de ad en jordvej (Manenvej) ned til jernbanen og dernæst ad en smal sti på jordvolden langs banen. Som en ældre dame skriver i sine erindringer: “Ældre damer og tanter kunne ikke klare den tur”. Eller også måtte de op ad Kongevejen, og op gennem Birkerød og endelig ad Stationsvej til stationen.

Men folk havde dengang nok en anden holdning til det at færdes fra det ene sted til det andet. Det tog tid og var en del af livet. En gårdmandsenke har fortalt: “Når yngre mennesker kom på besøg, yndede de at stå af toget i Holte og så tage en god spadseretur gennem Vaserne og Birkerød til Kajerød. Så kunne de om eftermiddagen gå ned til gårdens engarealer ved Sjælsø og nyde naturen der, for så om aftenen at samles hjemme på gården ved kaminilden til the og stegte æbler”.

Allerede i 1864 var jernbanen kommet til Birkerød. Men Kajerød blev ikke som Birkerød en stationsby med togpendlere. Omkring 1930 var der kun en person, som hver dag tog toget ind til byen. Det var agent Jørgensen, der ligefrem var kendt som “ham der tog toget ind til byen hver dag”.

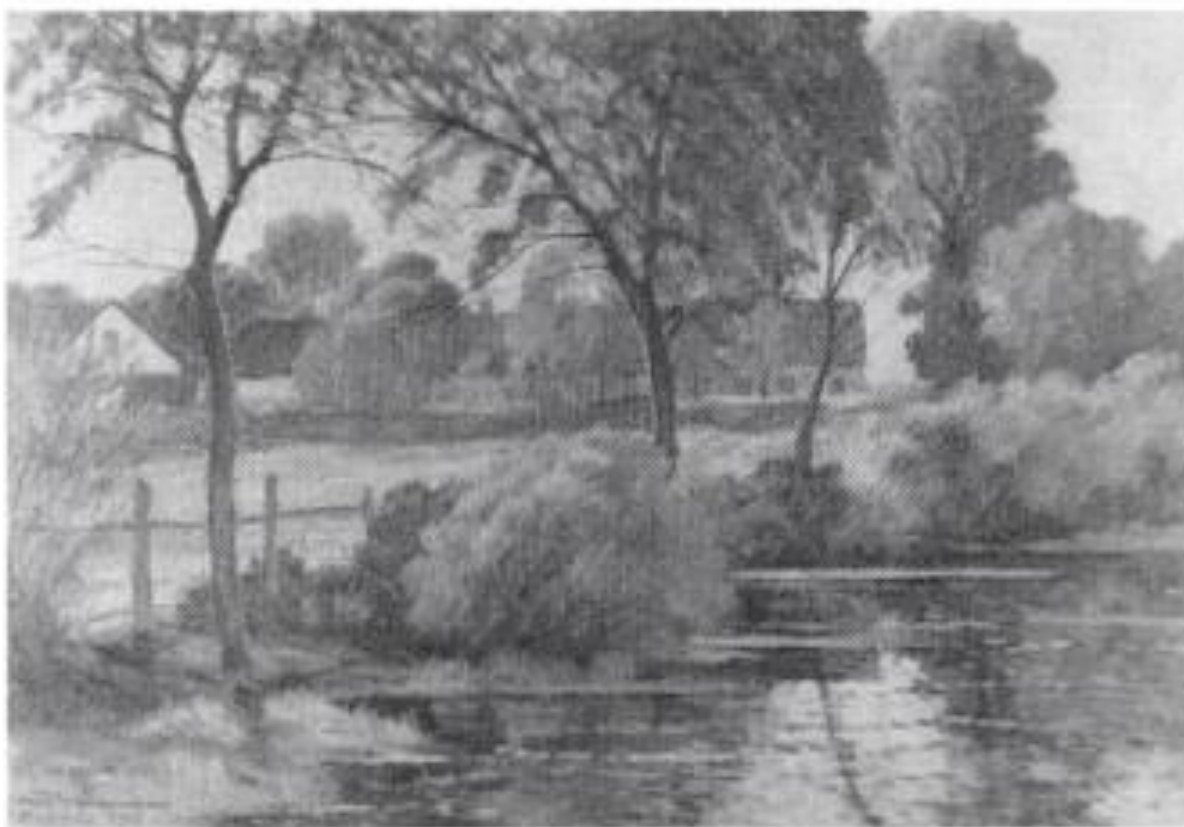
Landsbyens gårde

Den største af gårdene var Grøndal, som lå ved Kajerødgade. Den ejedes i mange år -indtil nedrivningen i 1953 – af P. Sv. Larsen. Grøndal var en 4-længet hvidkalket gård, der ud over det

store stuehus havde en nordlig længe med vaskehus, rullestue, karlekammer samt kælder, en sydlig længe med heste-, grise- og kostald, og så en vestlig længe med hønsehus.

Det er sandsynligvis i Grøndals have, at den tidligere omtalte stendysse har ligget. Her lå nemlig en kreds af store sten, og ingen vidste, hvorfra de stammede. På gårdspladsen lå en kæmpe stor flad sten, som kan have været overliggeren. Randstenene blev ved gårdens nedrivning malet hvide og flyttet ud langs Kajerødgade, hvor de stadig ligger. Den store sten måtte sprænges bort, da der skulle bygges etageejendomme efter gårdens nedrivning. Vest for Grøndal over mod gadekæret lå Minchegården. Den havde fået sit navn i 1830'erne efter en dame, der hed Cathrine Minche, som var i slægt med gårdens daværende ejer. Denne slægt havde gården, lige indtil den blev revet ned i 1930'erne. Den sidste ejer, Andreas Jensen, der var ungkarl og ingen arvinger havde, testamenterede gården med alle dens jorder til et fond, som skulle give mulighed for indretning af boliger til ældre Kajerødborgere.

Det var Andreas Jensens tanke, at gårdens bygninger skulle indrettes til sådanne boliger. Det viste sig dog hurtigt, at disse bygninger ikke var velegnede til formålet, hvorfor man i 1930'erne besluttede at rive gården ned.

Wennemoes's maleri af Trenkæret fra 1930'erne.

I stedet byggedes ældreboligerne, "Andreas Jensens Minde". Foruden til "Andreas Jensens Minde" har dette fond i tidens løb skabt midler til flere ældreboligområder i Kajerød. På Minchegårdens

jord nord for Kongevejen ligger et udstrakt byggeri, og ved Soldraget ned mod Sjælsø, har vi Andreas Jensens Vænge.

Vest for Minchegården lå gadekæret midt i byen med græs og bevoksning omkring. Her blev kreaturer og heste vandet. Dette gadekær havde navnet "Trenkæret". Og det fortælles, at det fik sit navn, fordi bønderkonerne engang for mange år siden havde problemer med at få kærnet smør. De gik til en klog kone og fik at vide, at de ved næste fuldmåne skulle gå ned til gadekæret. Her så konerne 3 (trende) små troldkvinder, der stod ude i kæret og kærnedede. Den ene af bønderkonerne udbrød: "Så skulle da også..." og i samme øjeblik forsvandt synet.

Men fra da af havde konerne ikke besvær med at få kærnet smør. Og gadekæret blev siden oplevelsen kaldt Trenkæret (af trende). Den vej, der senere kom til at løbe herfra og op forbi Løbjerggård, kom til at hedde Trenkærvang. Løbjerggård lå på vestsiden af Trenkæret og var en gammel 4-længet gård, som havde været i samme slægts eje i mere end 200 år. Om dette sted har de gamle Kajerødboere fortalt mange sagn. Et af disse fortæller om kong Valdemar Atterdag, at han i bedste Sleipnerstil red gennem luften fra Dronninggård i Holte gennem en gård i Kajerød til Gurre. Gamle folk på egnen mente endda at have hørt hundeglam og enkelte havde set hesten ved Løbjerggård. Mærkeligt nok kunne den port, han red igennem, aldrig holdes lukket. Selvom den var lukket om aftenen, kunne man være sikker på, at den stod åben om morgenen.

Lokale folk fortalte ovenikøbet, at porten oprindeligt vendte mod øst; men siden vendte man den mod syd for at undgå ridtet. Et andet sagn fortæller, at der for mange år siden færdedes en hovedløs mand til hest i nærheden af "Skadehullet" i Kajerød. Hesten var hvid, og såvel denne som rytteren jog skræk i tilfældigt forbipasserende. Skønt sidste sagn er ufuldstændigt overleveret, er der næppe nogen tvivl om, at også dette sagn gælder kong Volmerridtet. Af anden sammenhæng fremgår det nemlig, at kong Volmer red på en hvid hest og undertiden holdt sit hoved under venstre arm. Navnet Løbjerggård kommer af, at gården lå ved foden af bakken, Løbjerg, som var det højeste punkt på marken syd for Kajerød bakke. De gamle fortalte, at Løbjerg og Højbjerg var beboet af to gamle troldgubber med deres familier. "De besøgte hverandre juleaften, og Løbjerggubbens vej gik over toften til den nuværende gårdejer Petersens gård i Kajerød gennem en smøge mellem to husmandshuse ved gården (Kajasvej). I denne smøge stod en lænkehund; og en juleaften, som den ene af husmandskonerne stod og rørte i julegrøden, blev klinken lettet på døren, en lille mand med rød nathue trådte ind, lettede på hue og sagde: "A-aften. Luk din låge let, bind din hund tæt, så skal det gå dig vel i verden". Konen gjorde, som trolden sagde, og fra den dag kom der velstand i huset.

Fra 1929 til 1964 ejedes Løbjerggård af Lily og Carl Petersen. Carl Petersen tilhørte en gammel slægt på gården og havde familieforbindelser til flere andre Kajerødgårde. Mens Carl Petersens bedstefar, Hans Petersen, havde Løbjerggård, sad dennes to brødre på gårdene, Grøndal og Pilegården. Og en søster var gift med ejeren af Kajerødgård.

Midt i Løbjerggård lå i mange år Kajerød vandværk, der skaffede vandforsyning til landsbyen. Det skete først med vindmotor og siden med motorpumpe.

Blandt egnens vagabonder var det kendt, at der altid var husly og mad til dem hos Lily Petersen. Ofte kunne der bo 4-5 ad gangen. Og det fortælles, at nogle af dem endda havde adresse på Løbjerggård.

Da Carl Petersen i 1929 overtog gården efter sin far, var den på 60 tdr. land. Og han drev den i mange år som almindeligt landbrug med køer og ikke mindst hesteavl. Men jorden blev efterhånden solgt fra. Først et stykke til Ringsted Cementstøberi ud til Kongevejen, senere 10 tdr. Land til Kajerød Grundejerforening, ca. 10 tdr. til en murermester, og en del tdr. land blev solgt fra og drevet som plantage. I 1964 var al jorden solgt, og bygningerne blev revet ned.

Syd for Løbjerggård lå Kajerødgård, som i en årrække omkring århundredeskiftet ejedes af Hansine og August la Cour Brandt. Efter disse blev gården overtaget af sønnen Poul, som var den sidste som drev gården som landbrug. Det var en 4-længet gård med en nyere rødstenshovedbygning.

Denne hovedbygning er det eneste, der er tilbage af bygningerne. Og i løbet af 1900-tallet er jorden blevet udstykket. En meget stor del blev til Grundejerforeningen Kajerødgård. Længst bibeholdtes den sydlige del, som blev til Brandts vænge, Lerbakken og et område af Carinaparken. Her var der frugtplantage, og træer fra denne står stadig tilbage. I tilknytning til Kajerødgård og umiddelbart op ad denne ligger Axelhus. Som tidligere nævnt blev jordene fra Axelhus overført til udflyttergården, Lindehøjgård. De tilbageblevne to gårdlænger med omliggende have blev i 1883 købt af landskabsmaler J. U. Bredsdorff og senere af datteren Majsa. Disse to kunstnere har givet mange billedskildringer af den gamle landsbys miljøer.

Den gamle længe til Axelhus.

Axelhus fik sit navn efter Axel Klein, som ejede huset før Bredsdorff.

Avslængen til Axelhus er fra omkring 1800-tallet og dermed Kajerøds ældst bevarede bygning. Og begge længer eksisterer i dag. Det gør derimod ikke den gamle have i dens fulde størrelse. Da Kajerødvej blev anlagt i 1930'erne, skar den nemlig midt ned gennem haven, ligesom gadekæret måtte vige for denne vejføring. Om Axelhus' gamle have har en nabo fortalt: "Jeg husker det fuldstændige eldorado af erantis over hele haven. Det var vidunderligt med denne smørgule have. Men jeg husker endnu som noget forfærdeligt, da grunden blev delt af Kajerødvej, de der mængder af gule erantis, som lå og flød mellem brokker, og som blev cementeret ned". Øst for Axelhus findes Rendebækgård, som blev opført i 1802. Engang lå på dette sted landsbyens største gård, som havde matr.nr. 1. Denne blev omkring 1800 nedrevet og flyttet ud nordøst for Kongevejen nær Langedam, hvor dens hovedlod lå.

Tomten og det lille jordstykke, der var tilbage, blev overtaget af Kajerødgård, der her opførte en ny gård, som fik matr.nr. 11a. Omkring 1900 hed ejeren af denne gård Godtfredsen, og gården blev derfor kaldt "Godtfredsens gård". Senere fik den navnet "Den røde Gård", og i dag hedder den "Rendebækgård" og er hvidmalet. Derudover har Kajerød fra århundredskiftet haft en købmandsbutik og et fællesmejeri. Købmandsbutikken er nu dyrlægepraksis, og mejeriet blev nedlagt i 1970'erne.

Kajerød Torv i slutningen af 1930'erne. gadekæret er fyldt op og Kajerødvej netop anlagt.

Udbygningen af Kajerød.

Når Kajerød helt til midten af 1900-tallet havde bibeholdt sit landsbypræg, hænger det sammen med dens specielle historie. Mange byer vokser fra kernen og udefter, som det er sket med Birkerød. Birkerødborgerne havde allerede omkring år 1800 købt de jorder fra Kajerød, som lå tæt op til Birkerød, og de blev tidligt udstykket til bebyggelse. Udstykningen af Kajerød er altså sket fra Birkerødsiden som en vækst på Birkerød. Af kortene kan det ses, at den videre vækst er sket ud fra den nævnte bebyggelse langs Birkerød og ind imod Kajerøds landsbykerne. Og først i 1960 er denne helt omsluttet af villabebyggelse. I modsætning til mange andre byer er Kajerød altså vokset udefra og indefter. Flere af bykernens gårde har været slægtsgårde, og nogle af udflyttergårdene har været knyttet til de samme slægter. Familienetværket og de fælles rødder har således givet en samhørighedsfølelse og et fællesskab i byen, som har været medvirkende til, at den så længe har eksisteret som en selvstændig enhed.

Bevaring

Som denne artikel viser, havde landsbyen, Kajerød, fået sin identitet gennem en lang og organisk udvikling. Først de sidste 30 år er udviklingen gået så hurtigt, at forbindelsen tilbage i tiden næsten er sluppet og vanskelig at finde. Dog er der stadig synlige spor af fortiden, men de bliver hurtigt færre. Tilbage findes: Tre af landsbykernens gårde – i mere eller mindre ombygget form – Kajerødgård, Axelhus og Rendebækgård; udflyttergårdene, Stenhøjgård, Tornevangsgård og Lindehøjgård, hvis avlsbygninger desværre brændte i 1987, samt 5 af de gamle huse mellem gårdene. Landsbyskellet som i sin tid markerede grænsen mellem Kajerød og Birkerød, ses som en vold – hvorpå en sti løber – fra Rolighedsvej tværs over Jakob Knudsens Vej, Kajerødvej, Henrik Thomsens Vej og ud til Skrænten lige ved Peder Mathiasens Vej. Ser vi på vejnavnene i dag, er der mange minder fra landsbytiden. Nogle er knyttet til gamle sted- og gårnavne andre til lokale personer. Vejnavnene Fuglesangsvej, Byagervej, Manenvej, Trenkærvang, Baunevang, Solbjerget, kan genfindes i de gamle stednavne fra Kajerød. Og navnene: Grøndalsvej, Lindehøjvej, Løbjerg, Stenhøjgårdsvej, Kajerødgårdsvej, viser tilbage til de gårde, over hvis jorder vejene blev lagt. Mens gamle gårdmænd huskes i vejnavnene: Brandts Vænge, Ludvig Jensens Vej og Andres Jensens Vænge.